

Posudek školitele na doktorskou disertační práci předloženou paní Mgr. Hanou Chorvátovou – Vlašičovou, Chronológia ženského honosného šperku vo včasnom stredoveku a jeho historický význam, Praha 2015, 199 str. rukopisu, 19 str. soupis použité literatury a 37 kreslených tabulek.

Posuzovaná disertace se zabývá zdánlivě dílčím archeologickým problémem a to chronologií velkomoravského ženského šperku, jehož řešení však přináší zajímavé poznatky obohacující poznání tohoto období našich národních dějin. Autorka archeologickou problematiku a její řešení propojila (v naší odborné literatuře poprvé) s některými obecnými poznatky historického a kulturně antropologického studia o dějinách raně středověkých řemesel (především šperkařství). Východiskem k archeologické části posuzované práce byl publikovaný archeologický (hrobový) materiál především z raně středověkého pohřebiště ve Starém Městě v poloze „Na valách“. Chronologii tam nalezených památek vypracoval již více než před půl stoletím V. Hrubý. Ten své datování opřel o úvahy o možné projekci základních dějepisných dat velkomoravské historie do archeologického materiálu a potom o nálezy úlomků malty pocházející ze hřbitovní svatyně v jednotlivých hrobech. Oba tyto předpoklady byly již dříve zpochybňovány. Pro staroměstské ozdoby se vžilo označení šperk byzantsko-orientální, šperk veligradský apod. Autorka navrhuje používat neutrální a nezavádějící označení ženský honosný šperk.

Při absenci mincovních nálezů ve staroměstských hrobech a rovněž tak při absenci časových údajů získaných přírodovědnými metodami musela se autorka při vytváření chronologie opřít o běžné archeologické metody jako je sledování superpozice hrobů, hloubka hrobových jam apod. Rozbor pohřebiště Na Valách umožnil použít nejen vertikální, ale i horizontální stratigrafii. Důležitou oporou pro datování nejstarších ženských ozdob byly nálezy z Chorvatska a z avarského prostředí. Autorka zdůraznila význam nálezů z Trilje, kde pro datování má svou důležitost poznatek o existenci mincovního lesku na tam nalezených byzantských mincích (i když ten ne všechny badatele přesvědčil). V práci jsou podrobně popsány a rozebrány jednotlivé okras, ze kterých nejpočetnější jsou různé typy hrozníčkovitých náušnic. Zajímavě napsaná je i kapitola o gombících. Z ostatních památek mají chronologický význam nálezy ostruh.

V práci však není studován pouze samotný výskyt jednotlivých typů šperků, ale naopak je zaměřen na kolekce těchto ozdob v jednotlivých hrobech a především na proměny těchto souborů. Právě toto studium umožnilo vyslovit několik zajímavých poznatků. Nejstarší horizont vývoje ženských šperků se odehrál pod vlivem okras užívaných v Karpatské kotlině. Velmi rychlou proměnu, charakterizovanou nástupem nových typů šperků, přivodil v prvních desetiletích 9. století kontakt s franským prostředím. Méně výrazný přelom se potom odehrál někdy ve druhé polovině 9. století.

Tyto a další poznatky obsažené a posuzované disertací lze označit za uvážený přínos k velkomoravským dějinám. Autorkou vypracovaná chronologie má velký význam i pro datování některých objektů, kostelů apod.

Předloženou práci lze označit jako věcnou a velmi dobře argumentačně podloženou. Přináší řadu dílčích nových poznatků obohacujících naše poznání velkomoravských dějin. Autorka prokázala velmi dobrou znalost archeologického materiálu i příslušné odborné literatury. Práce má dobrou úroveň i po stránce formální. Práci by bylo vhodné publikovat.

Práci doporučuji bez jakýchkoliv připomínek k dalšímu řízení (obhajobě).

Praha, 23. března 2015

Prof. PhDr. Jiří Sláma, CSc.
školitel